

La tercera part del volum recull onze de les catorze comunicacions que es van presentar durant el congrés. Parlen de temes tan diversos com de la *scripta* del *Llibre de contemplació*, de botànica, de mariologia, de traduccions llatines d'obres, de paratextos lul·lians, de la *Medicina de peccat*, del mètode demostratiu de Lluïl, dels joglars en obres del beat, de l'adhesió al lul·lisme d'un intel·lectual veneçolà de principis del s. xx o d'aforismes.

Els comunicants recollits són Antoni Ignasi Alomar (UIB), Carles Amengual, Pamela Beattie (University of Louisville), Sarah Jane Boss (University of Roehampton), Coralba Colomba i Carla Compagno (Universitat del Salento / Albert-Ludwigs-Universität Freiburg), Anna Fernández Clot (UB), Francesco Fiorentino (Universitat degli Studi di Bari «Aldo Moro»), Ferran Gadea i Gambús (UB), Martín González Fernández (Universidade de Santiago de Compostela), Constantin Teleanu (Université Paris-Sorbonne) i Francesc Tous (Université Paris-Sorbonne / Centre de Documentació Ramon Llull).

L'edició no inclou les presentacions de dues iniciatives per a la difusió del coneixement de Lluïl que es van dur a terme durant el congrés. D'una banda, es va presentar el volum en preparació de l'*Enchiridion Theologicum Lullianum*, que posa a l'abast del lector els textos centrals de la teologia lul·liana en català contemporani; i, d'altra banda, la versió digital del *Glossari General Lul·lià* de Miquel Colom.

Encara que no dona compte de la totalitat de la trobada, el present volum resulta molt útil com a síntesi de les aportacions del congrés i com a visió general de la figura de Ramon Llull, entesa com un binomi entre pensador i escriptor.

Història de la literatura popular catalana

M. MAGDALENA GELABERT I MIRÓ

GREIB - Universitat de les Illes Balears

mmgelabert@gmail.com

D. A. (2017): Diversos autors, *Història de la literatura popular catalana*, a cura de Carme Oriol i Emili Samper, Alacant, Palma, Tarragona: Publicacions Universitat Rovira i Virgili, Publicacions Universitat d'Alacant, Edicions Universitat de les Illes Balears; «Patrimoni literari», 2.

Després d'una tasca àrdua i complexa que s'ha realitzat al llarg d'una sèrie d'anys, ha aparegut la *Historia de la literatura popular catalana*. És tracta d'una obra extensa —el volum supera les sis-centes pàgines— però sintètica alhora, per tan vasta com és la informació que recull.

L'obra, escrita des del rigor científic, ha estat a cura de Carme Oriol i Emili Samper i compta amb l'aval dels investigadors de més prestigi dins el camp de la

literatura popular catalana, són setze noms ben coneguts i amb una trajectòria sòlida: Martine Berthelot, Joan Borja, August Bover, Jaume Guiscafrè, Hèctor Moret, Carme Oriol, Montserrat Palau, Isabel de la Parte, Artur Quintana, Josefina Roma, Mònica Sales, Emili Samper, Josep Temporal, Caterina Valriu, Vicent Vidal i Laura Villalba. El treball s'ha realitzat de manera coordinada per tal de dotar l'obra d'un caràcter unitari.

El rigor científic de l'obra, però, es combina amb un estil proper, la qual cosa fa que la *Història de la literatura popular catalana* sigui tant un manual de consulta per a especialistes en la matèria, com un llibre d'agradable lectura. La taula inicial de continguts anuncia que després de la introducció —que és a càrrec de Carme Oriol i aclareix el procediment d'elaboració, l'estructura i algunes denominacions, entre d'altres aspectes— i la nota sobre l'edició, apareix el cos dividit en set capítols que corresponen als diferents territoris dels Països Catalans: Catalunya, Illes Balears, País Valencià i el Carxe, Franja d'Aragó, Andorra, Catalunya del Nord i l'Alguer; s'acaba amb la bibliografia —un llistat de referències bibliogràfiques dels treballs citats en el text, que són els imprescindibles— i l'índex —que inclou períodes, gèneres i folkloristes i explicita l'autoria de cadascun dels apartats.

El llibre planteja com la literatura popular no és només un objecte de reflexió erudita sinó també un instrument valuós al servei de la divulgació de les idees, perquè ens ofereix una panoràmica completa que abraça des de 1850, aproximadament, en el cas del Principat de Catalunya; des dels inicis del segle XVIII, a les Illes Balears —1713— o les darreries del XVIII en el cas d'Andorra i de l'Alguer, fins avui. A partir d'aquest marc temporal, tant observam l'evolució de la literatura popular com dels estudis que se n'han fet al domini lingüístic català i a la resta d'Europa, així com el ressò que els segons tenien en els propis o a la inversa.

En els inicis, es parla de la importància d'entitats com la Folk-Lore Society de Londres o del Centre Excursionista de Catalunya,¹ que segueixen d'altres com la Sociéty d'Études Catalanes, Lo Rat Penat, l'Escola d'Institutrius i Altres Carreres per a la Dona, l'Institut Alacantí de Cultura Juan Gil-Albert, l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya o l'Arxiu de Tradicions de l'Alguer, fins arribar, a dia d'avui, al folklore com a disciplina universitària² que darrerament s'articula, en

1. Al llarg de l'obra es constata la interrelació entre excursionisme i recerca folklòrica, amb la participació d'entitats diverses, fins al punt que es parla de folklore excursionista com l'inici d'una activitat de recerca col·lectiva i estructurada.

2. El llibre es fa ressò que «Amb aquest treball pioner [aconseguir que el pla d'estudis de Filologia Catalana incorporés una assignatura amb el nom d'Etnopoètica entre les obligatòries d'universitat], Pujol va situar el folklore en el terreny de la comunicació artística interactiva i va difondre la idea que el folklore no és el text sinó l'acte únic i irrepetible que es produeix en la interacció que té lloc entre les persones en el dia a dia. D'aquesta manera va posar les bases per a la renovació del folklore com a disciplina científica en el món universitari català» (p. 168).

bona part, a través del Grup d'Estudis Etnopoètics. Hi apareixen projectes magnes com l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya, però també aportacions individuals d'investigadors, erudits i aficionats. Les institucions, els fets i les personalitats s'emmarquen primer en el període romàntic, després en el període clàssic o en el període modern³ i es destaca l'aturada que suposà la duríssima Guerra Civil i el franquisme, i com es va dur a terme la represa i la renovació de la folklorística catalana per arribar fins als nostres dies. S'incideix, al llarg del llibre, en la destacada i intensa internacionalització del folklore dels territoris de parla catalana.

Al costat dels noms d'Antoni M. Alcover, Joan Amades, Rafael Patxot⁴ o Manuel Sanchis Guarner, apareixen els de Josep Massot i Muntaner, Pere Vidal Rosselló, Sara Llorens, Joan Borja, Pier Enea Guarneiro, Baltasar Samper, Antoni Filer i Rossell, Enric Valor, Emili Samper, Francesc Camps i Mercadal, Esteve Casaponce, Aureli Capmany, Palmira Jaquetti, Joaquim Martí i Gadea, Isidor Macabich, Jaume Guiscafrè, Francesc Martínez i Martínez, Pasqual Scanu, Montserrat Palau, Manuel Milà i Fontanals, Caterina Valriu, Francesc Badenes Dalmau, Rafel Ginard Bauçà, Josep M. Pujol, Pere Canturri, Carme Oriol, Rossend Serra i Pagès, Mònica Sales de la Cruz, etc., etc. També hem de destacar que és una de les primeres vegades que, de manera natural i normalitzada, apareixen nombroses dones folkloristes com per exemple Adelaida Ferré i Gomis, Joana Vidal i Tarragó, Joaquina Santamaria i Ventura, Maria Gràcia Bassa i Rocas, Maria del Pilar Maspons i Labrós, Consol Mallofré o Dolors Porta i Bauzà. Es tracta d'unes figures que s'han recuperat fruit de les nombroses recerques realitzades durant els darrers anys.

Davant aquesta panoràmica tan rica i completa —que ens fa arribar tots els noms (tant de persones folkloristes com de mecenes) tots els territoris, totes les fites, totes les revistes, totes les institucions, totes les publicacions, tots els gèneres, tots els aspectes a considerar antics i actuals, com les bases de dades o els portals web— per força el lector ha de prendre consciència de la magnitud i de l'enorme transcendència de la literatura popular catalana. Magnitud, perquè abraça tots els territoris dels Països Catalans amb una gran varietat de gèneres i personatges, i transcendència, per la riquesa literària i intel·lectual que suposa, perquè és cohesionadora, arrelada i enllaçadora de generacions, mantenidora de costums i tradicions que configuren la personalitat, particular i diversa, del nostre poble. La llengua n'és el vehicle, l'ànima, a través de la qual tot s'articula. És ben conegut que són molt importants els lligams entre la literatura popular i la naturalesa cultural del poble que la té com a pròpia, de la mateixa manera que existeixen nombrosos lligams entre la recerca folklòrica i altres camps com és el de l'excursionisme, que ja hem esmentat, o el de la literatura en general, entre d'altres.

3. Aquesta classificació temporal s'aplica, sobretot, al cas de Catalunya però també es pot fer extensiva a la resta de territoris.

4. S'explica a l'obra com el seu paper va ser de vital importància com a impulsor de la recerca folklòrica, per exemple.

La recent *Història de la literatura popular catalana* prové d'enrere, de l'interès per l'estudi del folklore i per la seva sistematització, així com també per la presa de consciència de com és d'important:

L'estudi del folklore a Catalunya ha anat acompanyat des del començament, al segle XIX, de l'organització d'un gran arxiu, esperonats com estaven els folkloristes pel sentiment que el món i la cultura tradicional desapareixien, però també per reunir un corpus general de la cultura catalana en les seves varietats, com a contribució dels intel·lectuals de bastir un reconeixement de la pròpia identitat. (ORIOI & SAMPER 2017: 88)

A més a més, aquesta publicació, que aporta una visió de conjunt de tots els territoris dels Països Catalans —amb les seves dinàmiques pròpies però també amb les coincidències i les interrelacions— representa una fita històrica de les que mai no caduquen i es van consolidant i redescobrint al llarg del temps. En el moment històric en el qual vivim, que contraposa localitat a globalitat, observem de manera clara la tendència a ressorgir i a posar en valor les tradicions més nostres i a crear-ne de noves, per aquest motiu aquesta obra resulta especialment oportuna i atractiva. Per cloure, ens podem referir a les paraules d'un dels protagonistes d'aquesta obra, el folklorista Francesc de Sales Maspons i Labrós, de les quals el llibre es fa ressò: «Els pobles sols coneixent-se a si propis poden ésser grans». La dimensió d'aquesta obra demostra com és la grandesa del nostre poble.

Bibliografia verdagueriana, un repàs als anys 2013-2016

LLORENÇ SOLDEVILA I BALART

Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya

llorenc.soldevila@uvic.cat

1. COLL (2013): Pep Coll, «Verdaguer davant la Pixarrada del Diable». *Anuari Verdaguer*, 21, ps. 195-118.
2. CAMPS (2013): Josep Camps Arbós, «En defensa pròpia de Jacint Verdaguer, edició de Lluïsa Plans i Girabal», *Anuari Verdaguer*, 21, ps. 175-180.
3. TORRENTS (2013): Carme Torrents Buxó, «Neix Verdaguer Edicions», *Anuari Verdaguer*, 21, ps. 227-230.
4. VERDAGUER (2013): Jacint Verdaguer, *La Pomerola. Primavera*, a cura de Ricard Torrents i M. Àngels Verdaguer, Folgueroles: Verdaguer Edicions, Societat Verdaguer; «Obra Completa, Edició Crítica» 30.
5. MOLAS (2014): Joaquim Molas, *Llegir Verdaguer*, pròleg de Ramon Pinyol i Torrents, Barcelona: Societat Verdaguer, Servei de Publicacions de la Universitat de Vic, PAM.